

ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЦИВІЛЬНЕ, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

УДК 347.1

Ю. М. ЖОРНОКУЙ,*кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності**навчально-наукового інституту права та масових комунікацій**Харківського національного університету внутрішніх справ*

СУБ'ЄКТИВНЕ КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО І ЗАКОННИЙ ІНТЕРЕС: АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЙНОГО ЗАСТОСУВАННЯ

На підставі аналізу норм чинного законодавства та точок зору вчених висвітлено проблемні питання співвідношення категорій «суб'єктивне корпоративне право» та «законний інтерес» у контексті їх застосовування у сфері корпоративних відносин.

За звичним нам словосполученням «права і законні інтереси громадян» приховані два значних правових інститути, які легко поєднуються лише в реченнях, хоча наділені різною правовою сутністю. Суб'єктивні права, так само як і всі інші види юридичних можливостей, є цивільно-правовими засобами задоволення приватних інтересів своїх носіїв, оскільки в будь-якому суб'єктивному праві повинен бути закладений інтерес самої управленої особи. Тому кожне право повинно мати свій об'єкт, користування яким і призводить до реалізації інтересу, який становить зміст права. У такій побудові суб'єктивний інтерес прирівняний до змісту права, однак виведений за межі правових відносин; його (інтересу) проекцією в складі елементів юридичних відносин є об'єкт як засіб задоволення інтересу. Наведена теза не отримала однозначного визначення в юридичній літературі, що внаслідок різночитання¹ й

викликало потребу в з'ясуванні співвідношення понять «суб'єктивне корпоративне право» і «законний інтерес».

Метою статті є з'ясування співвідношення категорій «суб'єктивне корпоративне право» і «законний інтерес» у сфері корпоративних відносин.

Категорія цивільного інтересу на законодавчому рівні закріплена в ч. 2 ст. 15 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [5], за якою кожна особа має право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства. Інтерес як самостійний об'єкт цивільно-правового захисту – це неопосередковане «регулятивним» правом прагнення особи до користування майновими та немайновими благами, що не суперечить загальним засадам цивільного законодавства та забезпечується правом на захист [6, с. 78]. Офіційне тлумачення цього поняття наведено в Рішенні Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 р. № 18-рп/2004, за яким акціонер може захищати свої права та охоронювані законом інтереси шляхом звернення до суду у

¹ Так, суб'єктивне корпоративне право, з наукової позиції І. Б. Саракун, слід розглядати і в єдності з інтересами учасника (засновника), визнаючи його мірою можливої поведінки уповноваженої особи [1, с. 263]. Натомість Є. Я. Молотовіловкер доходить висновку, що суб'єктивне право є не мірою можливої поведінки, а визначеною законом можливістю задоволення суб'єктивного інтересу [2, с. 40–43]. А. М. Гужва вважає, що категорію «інтерес» необхідно розглядати у двох значеннях: а) інтерес – це юридичний факт, певний стан особи, який є підставою для виникнення, збереження, реалізації та захисту цивільних прав, а також визначає межі їх

здійснення; (б) інтерес – це прагнення або потреби особи, які є об'єктом захисту, оскільки спрямовані на досягнення певного правовірного результату, набуття і здійснення суб'єктивних прав [3, с. 4, 8, 14]. Крім того, існує інша точка зору, висловлена Н. І. Матузовим, за якою законні інтереси – це свого роду попередні права, які можуть трансформуватися в права, коли для цього настають необхідні умови [4, с. 113].

випадку їх порушення, оспорювання чи невиконання самим акціонерним товариством (далі – АТ), учасником якого він є, органами чи іншими акціонерами цього товариства [7]. Необхідно розрізняти поняття «охоронюваний законом інтерес» і «законний інтерес». Звичайно, друге є ширшим і включає до свого складу й охоронювані законом інтереси [8, с. 29]². На думку ж О. В. Малька і В. В. Субочева, законні та охоронювані законом інтереси – це тотожні поняття, розмежовувати необхідно законні інтереси і правові інтереси [10, с. 78]. У даному випадку йдеться про наповнення законних інтересів різним змістом – економічним, правовим тощо, і тоді вони, залежно від смислового навантаження, стають законними економічними інтересами, законними правовими інтересами тощо.

Проте існує й протилежний підхід, за яким присвоєння категорії «охоронюваний законом інтерес» обумовлене наявністю в нього здатності до примусової реалізації. З цього приводу В. А. Белов вважає цілком очевидним те, що такою властивістю доцільно наділяти лише правові засоби охоронюваного характеру [11, с. 351]. Порушення права, продовжує вчений, якщо і не завжди є тим юридичним фактом, який безпосередньо викликає до життя охоронюваний законом інтерес, обов'язково входить до фактичного складу, що породжує його. На підставі викладеного вважаємо, що визнати наявність охоронюваних законом інтересів можна лише там, де суспільні відносини, які виникають унаслідок правопорушень, не можуть бути втілені у форму охоронюваних суб'єктивних прав. Тому охоронюваний законом інтерес є юридичною формою суспільних відносин, спрямованих на відновлення становища, яке існувало до порушення. При цьому варто зауважити, що під час звернення до суду в одних

² У подальших наукових працях І. В. Венедіктова розширила предмет дослідження. Зокрема вона зазначає, що правові інтереси – це інтереси, які лежать у правовій площині, не суперечать закону, але є ширшими зарозумінням, наскільки поняття «право» ширше від поняття «закон» з урахуванням критеріїв справедливості, доречності, свободи вибору поведінки тощо. Юридичні інтереси – інтереси суб'єктів у вузькій процесуальній площині: укласти заповіт, вчинити правочин, виграти справу в суді. Часом термін «приватноправовий інтерес» має узагальнюючий характер, а по суті, він розкриває ті інтереси, що підтримуються й охороняються законом та належать до приватної сфери [9, с. 132].

випадках необхідно довести наявність права, а в інших випадках – наявність інтересу.

Закону відповідають як законні інтереси, так і суб'єктивні права, однак гарантуються вони в різному ступені³. При цьому право формується суб'єктивними та об'єктивними інтересами, тому не всі інтереси можна охопити і врегулювати правом. З приводу вказаного І. В. Венедіктова стверджує, що охороні підлягають лише законні інтереси – ті, які не суперечать позитивному законодавству і загальним засадам права, а сам такий інтерес є певним правовим засобом як задоволення потреб суб'єктів правовідносин, так і досягнення соціально корисної мети [13, с. 15]. Для визначення таких відповідних закону інтересів правознавцями використовується поняття «законні інтереси» [14, с. 3–10]. Як наслідок, інтерес, що має безпосередню цивільно-правову охорону і здатний через це до примусового здійснення за умови сприяння органів державної влади без свого втілення у форму суб'єктивного права або іншу юридичну форму, називається законним інтересом. Відтак інтерес як суспільно значуща потреба є категорією, що визначає його носія як суб'єкта суспільних відносин, у тому числі правових відносин, тому зміст корпоративних відносин цілком обґрунтовано пов'язують із корпоративним інтересом. На підставі наведеного вважаємо, що суб'єктивне корпоративне право і законний інтерес – це дві форми правового опосередкування корпоративних інтересів та їх охорони, оскільки вони фокусують у собі певні сполучення особистих і суспільних інтересів.

Носієм корпоративного інтересу⁴, в силу ст. 92 ЦК України, є орган юридичної особи, оскільки остання набуває цивільних прав і приймає на себе цивільні обов'язки через свої

³ Можна погодитись із З. В. Ромовською [12, с. 77], котра досліджує законний інтерес як певне прагнення, що допускається або передбачається законом, або як можливість, певною мірою гарантовану існуючими нормами права. Відтак те, що відповідна можливість гарантується лише певною мірою, і підкреслює її відмінність від тієї можливості, яка повністю гарантується і забезпечується державою у вигляді суб'єктивного права, яке надається учаснику правових відносин.

⁴ Корпоративний інтерес – це прагнення суб'єкта корпоративних відносин до користування майновими, немайновими та організаційними правами, яке зумовлене його потребами і забезпечене правовими засобами їх охорони та захисту [15, с. 9].

органи, які діють відповідно до закону, інших правових актів та установчих документів. Між тим указана особа, будучи самотійною фізичною особою, має інтереси, що об'єктивно відрізняються від інтересів очолюваної нею юридичної особи, в тому числі і майнові, тому між її інтересами і інтересами корпорації виникає певна невідворотна колізія. У корпоративному законодавстві України (Закон України «Про акціонерні товариства» [16]) цей феномен окреслено за допомогою двох регулятивних механізмів: інституту укладення правочину, щодо вчинення якого є заінтересованість, і норми, що покладає обов'язок діяти добросовісно та розумно, не перевищуючи особою своїх повноважень в інтересах товариства.

На підставі відповідної єдності між суб'єктивним корпоративним правом і законним інтересом виникає питання щодо їх співвідношення. Суб'єктивне право і законний інтерес є досить близькими категоріями, у зв'язку з чим їх не завжди розмежують у літературі. Ю. К. Толстой стверджує, що інтерес є необхідним і провідним елементом змісту суб'єктивного права [17, с. 45]. На думку А. А. Зурабяна, інтерес не треба виключати зі змісту суб'єктивного права, оскільки, визнаючи суб'єктивне право за управненою особою, держава виходить не лише з характеру дій такої особи, можливість яких ним забезпечується, але й з характеру інтересу, який ним захищається [18, с. 14]. Ф. О. Багатирьов, включаючи інтерес до складу суб'єктивного права, виокремлює в останньому декілька рівнів⁵. Відтак прихильники включення інтересу до змісту суб'єктивного права вважають, що інтерес у суб'єктивному праві не

локалізований в одному структурному елементі, – він є цілісним утворенням, складеним з інтересів, закріплених у різних правомочностях.

У правовій літературі – у працях В. П. Грибанова [20, с. 241–244], С. М. Братуся [21, с. 20–21] та Р. О. Халфіної [22, с. 230] – отримала обґрунтування й інша позиція, за якою інтерес виступає передумовою і метою суб'єктивного права, але не його елементом, оскільки останній виникає до суб'єктивного права. Тому, підтримуючи позиції вказаних учених, вважаємо, що інтерес – це тільки мета, а не сутність права, оскільки право – лише засіб забезпечення чи охорони інтересів. Відтак між суб'єктивним правом як елементом змісту правовідносин та інтересом утворюється взаємний зв'язок, за яким інтереси є передумовою виникнення і здійснення суб'єктивних прав, тому що суб'єктивні права сприяють задоволенню інтересів.

Логічною основою вчення про законний інтерес є думка про те, що хоча будь-яке суб'єктивне право і служить способом задоволення певного інтересу, тим не менше не будь-який інтерес для свого задоволення потребує попереднього втілення у форму суб'єктивного права. Будь-яке суб'єктивне право виражає певний інтерес того, хто ним володіє. Для задоволення цього інтересу суб'єктивне право і надається управненій особі.

К. В. Шимбарєва [23, с. 14] вважає, що інтерес – це бажання особи вступити в суспільні відносини для власної вигоди з метою отримати певне матеріальне або нематеріальне благо. Наявність інтересу є передумовою виникнення, динаміки і припинення правовідносин, елементом змісту якого є суб'єктивне право. Тобто суб'єктивне корпоративне право і законний (корпоративний) інтерес мають за мету володіння певним соціальним благом. При цьому вибір певного блага ще не свідчить про володіння цим благом, а вказує лише на формування певного інтересу [24, с. 168–169]. Відтак якщо суб'єктивне корпоративне право є вже визнаною державою формою володіння певним благом при відомій сукупності супутніх обставин, то законний інтерес – це ще нічим не закріплене і конкретно не гарантоване прагнення. З цього приводу М. Г. Смірнова вважає, що суб'єктивне право і законний інтерес – це різні форми правового опосередкування соціальних інтересів [25, с. 9]. Законний інтерес, на відміну від суб'єктивного права, є не основним, але не менш важливим засобом закріплення соціальних прагнень суб'єктів. На відміну від суб'єктивного права законному інтересу

⁵ Включення інтересу (як і волі) до змісту суб'єктивного права дозволяє розглядати цей зміст як дворівневий. На першому рівні – зміст суб'єктивного права, яке складається із правомочностей, що є похідними із норм об'єктивного права. Цей рівень можна умовно назвати юридичним субстратом суб'єктивного права. Другий рівень становлять інтерес і воля (влада). Маючи за зміст волю і інтерес, він повинен бути умовно визнаний фактичним субстратом суб'єктивного права. Воля та інтерес приводять у дію механізм реалізації конкретних правомочностей, що утворюють юридичний субстрат суб'єктивного права. Виведення інтересу зі змісту суб'єктивного права значно збіднило б останнє, оскільки правомочності, що входять до складу суб'єктивного права, визначаються характером інтересу, є юридичною формою втілення інтересу [19, с. 40–41].

протистоїть не конкретний юридичний обов'язок певної особи або органу, а, як правило, загальний неперсоніфікований (безособистісний) обов'язок усіх поважати законні інтереси інших осіб, не порушувати їх. Такий обов'язок покладається на кожного вже в силу встановленого правопорядку. Як наслідок, суб'єктивне корпоративне право і законний (корпоративний) інтерес є певним способом правового забезпечення інтересів учасників корпоративних правовідносин.

Реалізація інтересу не забороненою законом поведінкою – перший структурний елемент законного інтересу, звернення ж за захистом порушених або оспорюваних законних інтересів – другий. Як наслідок, у законного інтересу в його змісті відсутні дві «можливості»: його носій не може поводитися певним чином і вимагати відповідної поведінки від інших осіб, – характерні для змісту і сутності суб'єктивного права [26, с. 120–121]. Ми вважаємо за доречне звернути увагу й на те, що оскільки суб'єктивне право – це міра можливої поведінки, а законний інтерес – це міра бажаної поведінки, то відповідно зміст суб'єктивного права становитимуть правомочності, а зміст законного інтересу – дозволена можливість учинення певних дій. Тобто законний інтерес приводить до досягнення певних благ, проте саме благо (об'єкт) знаходиться поза його змістом і структурою.

Правомочній особі надається міра дозволеної поведінки задля задоволення її інтересів. Хоча інтерес не входить до змісту суб'єктивного корпоративного права, момент інтересу необхідний для самого існування цього права. Інтерес є зовнішнім спонукальним фактором, який приводить до вступу у правореалізаційні правовідносини [27, с. 132]. Проте іноді задля реалізації корпоративного права суб'єкти звертаються за допомогою до інших осіб, уповноважуючи їх на вчинення певних дій. У такому випадку представник зобов'язаний діяти в інтересах іншої особи. Таким чином, інтерес спонукає до виникнення правовідносин, але знаходиться поза його межами [28, с. 114]. Виступаючи формою вираження інтересу і засобом його здійснення або захисту, суб'єктивне корпоративне право не містить інтересу як елемент свого змісту. Інтерес і суб'єктивне корпоративне право, що опосередковує його задоволення, пов'язані одне з одним як мета і засіб її досягнення, а мета ніколи не може служити складовою частиною засобу.

Інтерес можна визначити як певний чинник будь-якої соціально-економічної системи,

частиною якої є й корпорація, що становить систему взаємопов'язаних відносин та інтересів [29, с. 272]. В основу відносин щодо створення та діяльності останньої має бути покладено інтерес, оскільки, за словами Г. Ф. Шершеневича [30, с. 82], відносини, позбавлені інтересу, не створюють права, а отже, й не мають юридичного значення.

Інтереси корпорації – це її майнові та немайнові потреби, обумовлені метою діяльності корпорації, закріпленою в її установчих документах, задоволення якої реалізується шляхом здійснення такої діяльності [31, с. 145]. АТ необхідно визнати носієм корпоративного інтересу, але з певною специфікою. Вона полягає в тому, що такий інтерес є похідними, оскільки викликаний до життя завдяки волевиявленню інтересів його акціонерів і в окремих випадках – органів управління. Навіть у тих випадках, коли обсяг прав акціонерів не збігається в силу того, що їм належить різна кількість акцій, недоречно стверджувати, що АТ має лише інтереси, які кореспондують інтересам мажоритарного акціонера. Наведене твердження можна пояснити, певним чином, нормами чинного законодавства, за якими для вирішення окремих питань вимагається $\frac{3}{4}$ голосів акціонерів, котрі зареєструвалися для участі в загальних зборах та є власниками голосуючих з відповідного питання акцій (ч. 5 ст. 42 Закону України «Про акціонерні товариства»). Також кожен з акціонерів вправі оскаржити рішення загальних зборів у випадку порушення його суб'єктивного корпоративного права. Відповідні дії вказують на необхідність врахування його інтересів (проте, як свідчить правозастосовча практика, це малоімовірно).

Сама структура АТ є певним механізмом узгодження інтересів різних категорій акціонерів та органів управління товариства, наслідком чого є ймовірність того, що інтереси, які отримали перевагу, й стають інтересами товариства. Варто погодитись з О. Б. Бабаєвим, що інтереси юридичної особи є похідними від інтересів фізичних осіб, однак існують повністю відокремлено [32, с. 134]. Це зумовлено тим, що в АТ корпоративний інтерес кожного акціонера реалізується або безпосередньо – через здійснення права, наданого законом і внутрішньокорпоративними актами товариства, в тому числі права на захист (нормативний елемент), або опосередковано – через діяльність органів управління АТ (організаційний елемент), у той час як корпоративний інтерес товариства реалізується виключно через діяльність органів управління.

У науковій літературі [33, с. 67] висловлена позиція, за якою корпоративні інтереси поділяються на загальні та індивідуальні. До перших відносять інтереси самого товариства як самостійного суб'єкта правовідносин, до других – інтереси учасників, засновників, акціонерів. Необхідність розмежування вказаних видів приватних інтересів обумовлена їх розбіжностями.

Законними інтересами акціонерів, на думку Ю. В. Хорт, є: а) розподіл акцій відповідно до дійсної вартості вкладів, внесених до капіталу; б) збереження частки у статутному капіталі (захист її від розмивання); в) збереження первісно інвестованого до АТ капіталу, його приріст та отримання дивідендів; г) обмеження відповідальності за боргами АТ [34, с. 4].

Якщо в учасника немає інтересу до реалізації належного йому права, він може відмовитися від здійснення передбачених законом чи внутрішніми документами дій; він має право за власним бажанням здійснити дії в повному обсязі чи навіть частково, в порядку, найбільш вигідному для задоволення свого інтересу. Інша сторона взаємозв'язку інтересу і корпоративного права полягає в тому, що задоволення інтересу суб'єкта корпоративних відносин є метою суб'єктивного корпоративного права, яке виступає як правовий засіб задоволення інтересів.

Відмінними рисами законного інтересу акціонера порівняно його із суб'єктивним правом є такі:

1) суб'єктивне право передбачається законодавством, де закріплюються юридичні факти його встановлення, зміни та припинення. Законодавством визначаються, як правило, й межі суб'єктивного права шляхом опису його змісту. Законний інтерес, у свою чергу, зумовлюється лише загальним змістом об'єктивного права, тобто не має в законодавстві власного обмежувального опису (такі межі визначаються правосвідомістю його носія, а у разі виникнення спірної ситуації – судом);

2) досягнення законного інтересу залежить переважно від дій заінтересованої особи, чим такий інтерес за юридико-технічною побудовою дуже схожий на конструкцію здійснення абсолютних суб'єктивних прав. Проте різниця між ними полягає в тому, що пасивні обов'язки осіб в абсолютних правовідносинах мають чіткий характер, тобто зобов'язані особи повинні утримуватися від цілком конкретних актів поведінки або не шкодити управленій особі. У законному ж інтересі кола зобов'язаних осіб взагалі не існує, а тому не буде і конкретних обов'язків осіб, які б своєю поведінкою не пе-

решкоджали його досягненню заінтересованою особою. На додаток зауважимо, що під час розгляду відносних правовідносин різниця між законним інтересом і суб'єктивним правом виявляється ще чіткіше, оскільки за таких обставин суб'єктивні права управленої особи реалізуються через поведінку зобов'язаної особи;

3) відміна між окресленими категоріями полягає і в призначенні суб'єктивного права та законного інтересу. Зокрема Ю. І. Чалий стверджується, що призначення суб'єктивного права – це досягнення управленою особою певної мети через окреслення меж її власної юридичної поведінки (права на власні дії), а також надання можливості вимагати діяти певним чином від зобов'язаних осіб (права вимоги) [35, с. 25–26]. Юридико-соціальне призначення законних інтересів, продовжує вчений, певною мірою збігається з призначенням суб'єктивних прав, але головне їх призначення в іншому – розширити дозвільну здатність приватного права, аби під охорону підпадали не тільки ті інтереси, які вже описані в законодавстві та набули форми тих чи інших правовідносин, але й ті, котрі не зазнали свого безпосереднього закріплення, звичайно, за умови, якщо вони не будуть суперечити загальним засадам цивільного законодавства (принципам цивільного права).

Реалізація законного (корпоративного) інтересу є можливою лише в результаті адекватної поведінки сторін корпоративних відносин. Наприклад, задоволення інтересу АТ у володінні, користуванні і розпорядженні власним майном виражається через його вольові акти і через пасивну поведінку зобов'язаних осіб не порушувати це право. Водночас існує думка про потребу постійного дотримання того пріоритету, через який слід розглядати права міноритаріїв – їх інтереси, тобто якщо права та інтереси відрізняються, останні впливають на перші і тому їх слід не тільки розмежовувати, а й навпаки, поєднувати [29, с. 425]. Однак науковцями не з'ясована «межа» такого «поєднання»: одні вважають складовою права, інші – передумовою його виникнення. Механізм такої «співпраці» вбачається у зв'язці першочергового і наступного – «корпоративний інтерес – суб'єктивне корпоративне право».

Ми вважаємо, що і суб'єктивне корпоративне право, і законний (корпоративний) інтерес є шляхами задоволення інтересів суб'єктів корпоративних правовідносин. Проте ці способи панування над бажаним благом знаходяться у якісно різних площинах. Якщо перший є гарантованим, то другий не має відповідної гарантії,

якщо першому кореспондує юридично забезпечена можливість, то другому – лише незабороненість і сукупність певних факторів та обставин, які сприяють ймовірному захисту останніх.

На підставі викладеного вважаємо, що суб'єктивне корпоративне право акціонера є засобом реалізації його інтересів. Як наслідок, ті обов'язки й заборони, які покладаються на акціонера, обмежують реалізацію його інтересу заради інтересів інших осіб. Права й інтереси інших, крім акціонерів, осіб, які є учасниками акціонерних правовідносин, мають подвійне значення під час визначення меж здійснення суб'єктивного корпоративного права акціонера. Подвійність полягає в тому, що таке право й інтереси є не лише межами їх здійснення, але й тими об'єктами, задля яких необхідне існування самої категорії «межі здійснення права». Тому законний інтерес не може бути визнаний елементом суб'єктивного корпоративного права, оскільки він виникає до появи самого права та характеризується як передумова і мета відповідного права.

Інтерес особистості, що відповідає об'єктивно існуючому праву, може трансформуватися в гарантовану правомочність суб'єкта в результаті не

лише свого «дозрівання», «формування» у вигляді чітко сформованої потреби, але й паралельного відповідного розвитку законодавчих технологій, новел правотворчості (наприклад інтерес бути обраним до складу органів АТ, який може виявитися в реалізації правомочності на участь в управлінні шляхом внесення кандидатури під час формування складу відповідного органу).

Законний інтерес є передумовою, яка зумовлює виникнення суб'єктивного корпоративного права. Законний інтерес відіграє особливу роль у формуванні змісту та обсягу суб'єктивного корпоративного права. Відтак суб'єктивне корпоративне право і законний (корпоративний) інтерес – це різні правові дозволи. Перше – це конкретний дозвіл певного виду дій, натомість другий – всього лише не заборона його вчинення. Відправним пунктом їх концептуального розмежування є юридичний обов'язок учасника корпоративних правовідносин, оскільки суб'єктивному корпоративному праву протистоїть обов'язок конкретної особи на конкретну поведінку, що характеризує відповідні відносини як відносні, натомість про законні інтереси цього сказати не можна.

Список використаної літератури

1. Корпоративне право України : підручник / В. В. Луць, В. А. Васильєва, О. Р. Кібенко, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.] ; за заг. ред. В. В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.
2. Молотовиловкер Е. Я. Теория регулятивного и охранительного права / Мотовиловкер Е. Я. ; науч. ред. Баев О. Я. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1990. – 136 с.
3. Гужва А. М. Інтерес у договірних зобов'язаннях за римським правом і сучасним цивільним правом України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Гужва А. М. – Х., 2001. – 207 с.
4. Матузов Н. И. Правовая система и личность / Н. И. Матузов. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1987. – 294 с.
5. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
6. Антонюк О. І. Інтерес як самостійний об'єкт цивільно-правового захисту / О. І. Антонюк // Охоронюваний законом інтерес в цивільному праві та процесі : матеріали круглого столу (м. Харків, 16 груд. 2005 р.). – Х. : ХНУВС, 2006. – С. 76–78.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) від 1 груд. 2004 р. № 18-рп/2004 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 50. – Ст. 3288.
8. Венедиктова І. В. Щодо визначення охоронюваного законом цивільного інтересу / І. В. Венедиктова // Охоронюваний законом інтерес в цивільному праві та процесі : матеріали круглого столу (м. Харків, 16 груд. 2005 р.). – Х. : ХНУВС, 2006. – С. 28–31.
9. Венедиктова І. В. До поняття «приватний охоронюваний законом інтерес» / І. В. Венедиктова // Перші юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15–16 квіт. 2011 р.) / відп. ред. І. С. Канзафарова ; ред. кол. І. С. Канзафарова, В. В. Валах, О. О. Нігреєва. – О. : Астропринт, 2011. – С. 130–133.
10. Малько А. В. Законные интересы как правовая категория / А. В. Малько, В. В. Субочев. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. – 359 с.
11. Белов В. А. Гражданское право. Общая часть. Т. 1. Введение в гражданское право : учебник / В. А. Белов. – М. : Юрайт, 2011. – 521 с.
12. Ромовская З. В. Судебная защита охраняемого законом интереса / З. В. Ромовская // Вестник Львовского университета. – 1983. – Вып. 22. – С. 74–80.
13. Венедиктова И. В. Категория «интерес» в римском частном праве / И. В. Венедиктова // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Право». – 2010. – Спецвипуск. – № 929. – С. 15–19.

14. Крашенинников Е. А. Понятие охраняемого законом интереса / Е. А. Крашенинников // Проблемы защиты субъективных гражданских прав. – Ярославль : Изд-во Ярослав. ун-та, 2000. – С. 3–10.
15. Саракун І. Б. Здійснення корпоративних прав учасниками (засновниками) господарських товариств (цивільно-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Саракун І. Б. – К., 2008. – 21 с.
16. Про акціонерні товариства : закон України від 17 верес. 2008 р. № 514-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50, № 50–51. – Ст. 384.
17. Толстой Ю. К. К теории правоотношения / Ю. К. Толстой. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1959. – 88 с.
18. Зурабян А. А. Корпоративные правоотношения как вид гражданских правоотношений : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право и процесс; семейное право; международное частное право» / Зурабян А. А. – М., 2008. – 32 с.
19. Богатырев Ф. О. Обязательство с нематериальным интересом : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ф. О. Богатырев. – М., 2003. – 137 с.
20. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав / В. П. Грибанов. – Изд. 2-е, стереотип. – М. : Статут, 2001. – 411 с.
21. Братусь С. Н. Субъекты гражданского права / С. Н. Братусь. – М. : Юрид. лит., 1950. – 368 с.
22. Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении / Р. О. Халфина. – М. : Юрид. лит., 1974. – 348 с.
23. Шимбарева Е. В. Корпоративные конфликты и контроль : гражданско-правовой аспект : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право и процесс; семейное право; международное частное право» / Е. В. Шимбарева. – Ростов н/Д, 2010. – 30 с.
24. Слипченко С. А. Оборотоспособность объектов личных неимущественных прав, обеспечивающих социальное бытие физического лица : монография / С. А. Слипченко. – Харьков : Мичурина Н. А., 2011. – 336 с.
25. Смирнова М. Г. Социальные притязания и субъективное право : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право и процесс; семейное право; международное частное право» / Смирнова М. Г. – СПб., 2002. – 20 с.
26. Субочев В. В. Законные интересы / В. В. Субочев ; под ред. А. В. Малько. – М. : Норма, 2011. – 496 с.
27. Васильева В. А. Цивільно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг : монографія / В. А. Васильева. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2006. – 345 с.
28. Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти) : монографія / за заг. ред. В. В. Луця. – Т. : Підручники і посібники, 2007. – 320 с.
29. Спасибо-Фатеева І. Корпоративне управління : монографія / І. Спасибо-Фатеева, О. Кібенко, В. Борисова ; за ред. І. Спасибо-Фатеевої. – Х. : Право, 2007. – 500 с.
30. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права / Г. Ф. Шершеневич. – М. : Спарк, 1995. – 650 с. – По изд. 1907 г.
31. Ломакин Д. В. Корпоративные правоотношения : общая теория и практика ее применения в хозяйственных обществах / Д. В. Ломакин. – М. : Статут, 2008. – 511 с.
32. Бабаев А. Б. Проблема вторичных прав в российской цивилистике : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Бабаев А. Б. – М., 2006. – 157 с.
33. Вінник О. М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення : монографія / О. М. Вінник. – К. : Атіка, 2003. – 352 с.
34. Хорт Ю. В. Механізм захисту інтересів учасників акціонерних правовідносин через конструкцію статутного капіталу : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / Хорт Ю. В. – Х., 2009. – 19 с.
35. Чалий Ю. І. Співвідношення суб'єктивного права та законного інтересу у цивільному праві / Ю. І. Чалий // Охоронюваний законом інтерес в цивільному праві та процесі : матеріали круглого столу (м. Харків, 16 груд. 2005 р.). – Х. : ХНУВС, 2006. – С. 23–26.

Надійшла до редколегії 01.11.2011

ЖОРНОКУЙ Ю. М. СУБЪЕКТИВНОЕ КОРПОРАТИВНОЕ ПРАВО И ЗАКОННЫЙ ИНТЕРЕС: АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВОРЕАЛИЗАЦИОННОГО ПРИМЕНЕНИЯ

На основе анализа норм действующего законодательства и точек зрения ученых рассмотрены проблемные вопросы соотношения категорий «субъективное корпоративное право» и «законный интерес» в контексте их применения в сфере корпоративных отношений.

ZHORNOKUY Y. SUBJECTIVE CORPORATIVE LAW AND LEGAL INTEREST: ACTUAL ISSUES OF CORPORATIVE LEGAL IMPLEMENTATION

On the basis of legislation in force analysis and scientists' points of view some issues concerning correlation of categories «subjective corporative law» and «legal interest» in the context of their implementation in the sphere of corporative relations are researched.